

vseskozi v družbeni luči. Značilno pa je njihovo razlikovanje na tri tipe: največ jih je bilo namreč z najeto delovno silo (11 mlinov), nekaj z najeto in domačo (5), nekaj pa zgolj z domačo (9), kar je prav tako posebnost pokrajine.

Za geografijo so pomembni podatki o zaledju mlinov, kamor je poleg Suhe krajine spadal tudi »del kočevskega«, ob suši pa še »grosupeljsko in novomeško območje«, oziroma topliško in temeniško pa tudi »območje Iga in Škofljice«. Žal ni določneje omenjeno, za katera naselja gre, še zlasti, ker se je njihovo zaledje v sušnih obdobjih močno povečalo, kar za večino drugih naših dolin prav tako ni bilo značilno. Za geografijo je zanimiva še navedba (str. 131), da je po mnenju domačinov Suha krajina le na desni strani Krke.

Številne ugotovitve so zanimive zaradi primerjave z drugimi našimi pokrajinami, kjer smo mline geografsko proučevali. Bolj kot splošne, skupne poteze pa so zanimive tiste, ki drugod niso v ospredju ali jih sploh niso poznali. Ob zgornji Krki so mlinarji npr. redili zelo veliko prašičev (pri posameznem mlinu 20 do 30 in več) pa tudi konj, kar ni imelo le regionalnega pomena. Posebnost je tudi to, da so nekateri mlini poskušali pridobivati elektriko ne le zase, temveč tudi za druge, kar so svojevrstni začetki naše elektrifikacije, čeprav zelo skromni. Prav tako je značilno, da se je kar tretjina mlinarjev vozila po žito v bližnje vasi, kar je zanesljiv znak večje zmogljivosti mlinov od potrebe pokrajine, kar drugod po Sloveniji ni bilo pogosto. Na tak pojav smo naleteli doslej le v primorski, prav tako kraški pokrajini (Raša — matični Kras). Po Bogatajevih ugotovitvah pa ob zgornji Krki mlevci (pomlinarji) mletja niso odložili z delom, ko so čakali na moko, kakor marsikje drugod, kar je očitna posledica tega, da so bili zgornjekrški mlinci obrtni in ne kmečki.

Zgornjekrška dolina je že zgodaj dosegla solidno stopnjo obrtnega razvoja (vključno z mlinarskim in žagarskim), da ne rečemo industrijskega (s fužinarstvom in železarstvom). Ko pa je večina teh dejavnosti zamrla, se je pokrajina znova agrarizirala. Splošna povojna industrializacija pa je v te kraje segla pozno in se tudi ni naslonila na omenjeno tradicijo. Od povojnega razvoja študija zelo kritično ocenjuje pojav počitniških hišic, češ da negativno vplivajo na razvoj kmetijstva (?!).

Bogatajeva knjiga je nedvomno zanimiva tudi z geografskega vidika. Je upoštevanja vreden prispevek ne le k poznavanju naših vodnih mlinov in žag, temveč pripomore tudi k širši vednosti o Zgornjekrški dolini in Suhi krajini. Zanimiva pa je tudi sama po sebi, tako izrazno, terminološko kot ilustracijsko.

Darko Radinja

Milan Vresk: Razvoj urbanih sistema u svijetu, Zagreb 1984

Zagrebski univerzitetni profesor Milan Vresk se že leta sistematično ukvarja z geografijo mest. L. 1980 so izšle njegove »Osnove urbane geografije«, prvo tovrstno moderno geografsko delo v enem od jugoslovanskih jezikov, lani pa je Školska knjiga izdala njegovo obsežno delo o historičnogeografskem razvoju in drugih značilnostih mestnih omrežij v Evropi in drugih celinah. Vresk je moral za svojo knjigo zbrati in pregledati obilo tuje literature, saj so podrobneje preučena le evropska in severnoameriška mesta. Poleg različnih regionalnih študij in mestnih monografij je s pridom uporabil tudi gradivo komisije za urbane sisteme pri MGU. Na tej podlagi, ki jo je s trudopolnim in vztrajnim delom postopoma sestavil, je nastalo izvirno geografsko delo, ki mu, če ocenjevalec ni napak poučen, ni primere drugod po svetu.

Delo je Vresk razdelil na več poglavij. Po uvodni razlagi pojma urbani sistem (verjetno bi bil ustrežnejši naziv urbano omrežje, ker od sistema pričakujemo trdno medsebojno povezanost in odvisnost, to pa v obravnavanih primerih ni vedno doseženo) obširno razlaga razvoj evropskih mest. Sledi poglavje o mestih v Orientu, to-

čneje o islamskih mestih. Bolj na kratko so nato obravnavana mesta v Afriki, Aziji in Avstraliji, obširneje pa latinskoameriška in angloameriška mesta. Še najslabši je prikaz razvoja in omrežja sovjetskih mest, ki bi zaradi samosvojega razvoja nedvomno zaslužila več pozornosti.

Za čuda je v tem izvrstnem, čitljivem in dobro ilustriranem pregledu izostala obravnava jugoslovanskih mest, čeprav imamo o njih že veliko geografskih in urbanističnih študij. Avtor je v razgovoru povedal, da pripravlja še tretjo knjigo, ki bo posvečena jugoslovanskemu mestnemu omrežju. Prepričani smo, da bo tudi ta, kot obe dosedANJI, pregledna, sodobna, logično grajena in širše uporabna in da bo odpirala nove geografske vidike.

Igor Vrišer

Radovi, 19 (1984), Geografski odjel (Zavod) Prirodno-matematičkog fakulteta, Zagreb

Večji geografski zavodi vse pogosteje izdajajo posebne publikacije, saj v rednih geografskih glasilih ni dovolj možnosti za objavljanje večjih oziroma obsežnejših znanstvenih poročil. Tako tudi Geografski odjel (zavod) PMF v Zagrebu izdaja občasne zvezke »**Radovi**«. Zadnja 19. številka (1984) prinaša sedem zanimivih razprav.

B. Volarić in I. Lisac poročata o klimatski razdelitvi Hrvatske glede na letno gibanje zračne temperature. T. Šegota obravnava gibanje savskega vodostaja pri Zagrebu in ga primerja s padavinami v Ljubljani. Ugotavlja dokaj tesno pozitivno korelacijsko zvezo $r=0,68$. A. Bognar prikazuje geomorfološke značilnosti nižine ob reki Karašici v Baranji.

M. Friganović obravnava dileme, ki se odpirajo okoli populacijske politike in regionalnega razvoja v SR Hrvatski. Ugotavlja, da se območja depopulacije in eksodusa v osrednji Slavoniji, Liki, Gorskem Kotaru, Dalmatinski Zagori in Hrvatskem Zagorju še dalje širijo in da so to hkrati območja, ki zaostajajo v svojem gospodarskem razvoju za hrvatskim poprečjem.

D. Feletar analizira na osnovi lokacijskega kvocienta in regionalnega faktorja prostorsko razmestitev in trend industrializacije v SRH med l. 1953 in 1981. Še vedno je največja koncentracija industrije v Zahodni Hrvatski, Hrvatskem Primorju, Istri in osrednji Dalmaciji, šibko industrializacijo pa izkazujejo osrednja Slavonija, Banija, Lika in Dalmatinska Zagora. Vendar je tridesetletni razvoj industrije le zmanjšal svojčas znatne razlike v industrializaciji s postopno industrializacijo podeželskih, manj razvitih občin.

M. Vresk poroča o metropolitanski regiji Zagreba, ki je l. 1981 štela 841.213 prebivalcev, od tega v samem mestu 662.299. Mesto še dalje kaže težnjo po nagli rasti (1971—1981 je poraslo za 20%) in po zvezdastem širjenju v okolico. Vsebinsko se na Vreskovo študijo navezuje poročilo M. Sića o razvoju mestnega avto-busnega prometa kot kazalcu urbanizacije Zagreba med l. 1965 in 1980. Iz razprave je razvidno, da se je v tem razdobju perimenter urbanizacije povečal od svoječasnih 20 km na več kot 30 km ter se glede na frekvenco tudi znatno okrepil.

Študijam je treba priznati, da dobro prikazujejo moderno geografsko usmerjenost hrvatskih geografov in njihov smisel za aktualno problematiko. Razmisli bi treba, ali ne bi tudi v Ljubljani začeli izdajati podobne geografske zvezke.

Igor Vrišer